

4. Тактична операція «затримання озброєного злочинця» // [Stydme.com.ua](https://studme.com.ua/180412047483/pravo/takticheskaya_operatsiya_zaderzhanie_vooruzhennogo_prestupnika.htm) : навч. матеріали для студентів. URL: https://studme.com.ua/180412047483/pravo/takticheskaya_operatsiya_zaderzhanie_vooruzhennogo_prestupnika.htm (дата звернення: 22.10.2017).

5. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 22.10.2017).

Одержано 26.10.2017

УДК 351.745.7

Ірина Ігорівна ШИНКАРЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІЗУАЛЬНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ОСОБОЮ, МІСЦЕМ ТА РІЧЧЮ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Запроваджена у 21 главі чинного КПК України ст. 269 «Спостереження за особою, річчю або місцем», дозволяє для пошуку, фіксації і перевірки під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину відомостей про особу та її поведінку або тих, з ким ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно доступних місцях може проводитися візуальне спостереження за зазначеними об'єктами або візуальне спостереження з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження [1]. Ефективність використання означеної норми під час кримінального провадження залежить від низки чинників і в першу чергу від стану правового регулювання проведення спостереження

Введення означеної норми є логічною закономірністю побудови Європейської моделі кримінального процесу та розвідувальної (оперативно-розшукової) діяльності. Ще у 2007 р. відділом стратегічних питань поліційної діяльності Управління Генерального Секретаря Організації з Безпеки та Співробітництва у Європі (ОБСЄ) підготовлено Довідкове керівництво з кримінального судочинства, у якому визначено перелік спеціальних слідчих методів та прийомів, що останні складаються з: спеціальних операцій включаючи впровадження, спостереження з елементами прослуховування та стеження, використання інформаторів, контрольованих поставок. Основною умовою використання ССМП є їх адекватність та відповідність загрозам та умовам забезпечення прав і свобод людини [3].

Прийняття зазначених положень призвело до проведення відповідної реформи в Україні та прийняття Кримінального процесуального кодексу у 2012 році та внесення відповідних змін у оперативно-розшукове законодавство.

У цей же час відповідні зміни торкнулись і законодавства інших пострадянських країн та Східної Європи.

Розглянемо зміни, що відбулися в законодавстві зазначених країн стосовно особливостей застосування візуального спостереження.

Так стаття 160 КПК Литовської Республіки «Приховане спостереження» визначає, що слідчий суддя за клопотанням прокурора може призначити проведення стеження за особами, транспортними засобами або конкретними об'єктами. При чому особи, які проводили приховане спостереження, можуть допитуватися як свідки [5]. Таким чином визначається легітимність отриманих результатів.

Стаття 134-6. «Візуальне спостереження» КПК Республіки Молдова визначає, що візуальне спостереження є виявленням і фіксацією дій особи, а також виявленням і фіксацією нерухомого майна, транспортних засобів і інших об'єктів [6].

До здобутків КПК Республіки Молдова відноситься стаття 138-1. «Трансграничний нагляд», яка визначає порядок здійснення на території іншої держави спостереження за особою, що імовірно брала участь в скоєнні злочину, яке дозволяє запровадити екстрадицію, або за особою, відносно якої є серйозні підстави вважати, що воно може дати можливість встановити особу або місцезнаходження передбачуваного учасника злочину, правомочні на підставі попереднього запиту про юридичну допомогу продовжити це спостереження на території Республіки Молдова.

КПК Естонської Республіки має § 1265 «Приховане спостереження», прихований збір порівняльних зразків і проведення попередніх оглядів, прихований огляд і заміна речей», що визначає право прокурора давати дозвіл на приховане спостереження за особами, речами або районами, при чому в ході проведення розшукових дій, інформація, яка збирається, у разі потреби, має бути записана на відео, сфотографована або іншим способом скопійована, записана [4, с. 42–43].

Кримінально-процесуальне законодавство Латвійської Республіки передбачає дві окремі статті щодо регламентування спостереження за суб'єктами злочинної діяльності.

Так стаття 223 КПК Республіки Латвія «Спостереження і стеження за особою» визначає, спостереження і стеження за особою без її відома здійснюється на підставі постанови слідчого судді, якщо є данні вважати, що поведінка особи або його контакти з іншими особами можуть містити відомості про факти, що дозволять встановити

обставини вчинення злочину. Означена норма визначає термін проведення спостереження до 30 діб, який слідчий суддя може продовжити, якщо це буде необхідно. При чому закон вимагає до обов'язково визначення у постанові слідчого судді право здійснювати спостереження і стеження за іншими особами, що контактували з об'єктом спостереження на строк до 48 годин [7]. Окремо у означеному Кодексі передбачена стаття 224. «Спостереження за предметом або місцем», яка визначає, що спостереження за предметом або місцем здійснюється за постановою слідчого судді, якщо є підстави вважати, що в результаті спостереження можуть бути отримані відомості про факти, що забезпечать встановлення обставин злочину.

Окрім того аналіз кримінально-процесуального законодавства країн зі сталою правовою системою дозволяє визначити основні правові основи використання спостереження під час розслідування злочинів, що закріплені у кримінально-процесуальному законодавстві:

Окрім того аналіз кримінально-процесуального законодавства країн зі сталою правовою системою дозволяє визначити основні правові основи використання спостереження під час розслідування злочинів, що закріплені у кримінально-процесуальному законодавстві:

- сутність спостереження є виявленням і фіксацією дій особи,
- використовується під час тяжких та особливо тяжких злочинів;
- суддя по клопотанню прокурора може призначити проведення спостереження та стеження;
 - прокурор дає дозвіл на приховане спостереження;
 - передбачено допит як свідків особи, які проводили приховане спостереження;
 - до об'єктів спостереження відносяться особи, транспортні засоби, нерухоме майно, речі або райони інші конкретні об'єкти;
 - інформація, яка збирається під час спостереження, у разі потреби, має бути записана на відео, сфотографована або іншим способом скопійована, записана;
 - термін проведення спостереження до 30 діб, який слідчий суддя може продовжити;
 - визначається у постанові слідчого судді право здійснювати спостереження і стеження за іншими особами, що контактували з об'єктом спостереження на строк до 48 годин;
 - спостереження за предметом або місцем здійснюється за постановою слідчого судді.

Кримінальний процесуальний кодекс України та міжвідомчі нормативні акти визначають, що основними ознаками спостереження під час кримінального провадження, є:

- використовується під час тяжких та особливо тяжких злочинів;

- об'єктами спостереження є особа її контактує, або певні речі, місця у публічно доступних місцях;
- суб'єктами спостереження за особою, річчю або місцем є слідчий чи уповноважені особи;
- полягає у візуальному спостереженні за об'єктами або візуальному спостереженню з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження;
- спостереження за особою проводиться на підставі ухвали слідчого судді;
- у ст. 269 КПК України не визначено порядок санкціонування за річу або місцем;
- стосовно спостереження за річчю або місцем діє ч. 3, ст. 246 КПК України, яка визначає, що рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор.

З означеного можемо констатувати, що правова база використання спостереження під час кримінального провадження не повною мірою відповідає вимогам забезпечення прав і свобод людини, а саме не передбачено конкретний термін проведення спостереження за об'єктом та його контактами, відсутня конкретизація суб'єктів-виконавців та злочинів відносно, яких під час досудового розслідування, слідчі конкретного органу можуть використовувати спостереження.

Таким чином усунення означених чинників можливо за рахунок внесення змін у ст. 269 КПК України щодо порядку санкціонування щодо визначення змісту, порядку санкціонування, суб'єктів, терміну та порядку впровадження результатів у кримінальне провадження.

Одержано 31.10.2017

УДК 343.977

Ігор Ростиславович ШИНКАРЕНКО,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ*

МІСЦЕ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ НАУКИ У СИСТЕМІ ЮРИДИЧНИХ НАУК

Аналіз публікацій праць у сфері наукознавства взагалі, та юридичної науки свідчить, що наукова думка має декілька підходів до класифікації галузей юридичної науки.

Як вбачається диференціація на групи йде за змістом узагальненого предмету, при чому незважаючи на різноманіття назв груп галузей юридичної науки сутнісна структура їх в основному співпадає.